Pedagógiai Lexikon, 1997:Politika

jelentheti 1. magát a közéletet, 2. a kormányzást, 3. a tervezés és döntés egész - tehát részben szakmai, részben kormányzati - folyamatát, 4. a mindezekkel a jelenségekkel foglalkozó ideológiát, illetve tud.-t. A politikának szintjei nagy~, ágazat~, alágazatok pol.-ja. A nagy~ az oktatási rendszer „környezeti feltétele”. A nagy~ egyik szintje az alkotmányos berendezkedés alakulása, alakítása: annak meghatározása, hogy egy adott rendszerben egy vagy több párt ~i közp.-jában születhetnek (pl. oktatás~i) döntések, hogy - fő vonalaiban - hogyan oszlik meg a döntés a parlament, a kormányzat, az önkormányzatok, a bíróságok stb. között. A nagy~ második szintjén azon feltételeket értjük, melyek az ágazati ~k és az alkotmányos berendezkedés szintje között helyezkednek el. Ugyanazon tv.-ek, illetve alkotmány esetén is lehetségesek gyökeresen eltérő nagy~i feltételek, ahogy ezt elsősorban az évszázadok óta stabil ~i rendszerrel rendelkező USA, illetve Nagy-Britannia okt.-tört.-e is példázza: mindkét áll. tört.-ében találunk az oktatás expanziójára sokat költő és a kiadásokat visszafogó szakaszokat. Hasonlóképpen nagy~i kérdés, hogy az áll. ill a kormányzat kíván-e és milyen világnézeti, ~i értékeket az isk.-n keresztül közvetíteni, kívánja-e az isk.-t a társ.-i egyenlőtlenségek csökkentésére felhasználni. A nagy~ ezen szintjének alakulását, mely pl. választások kimenetelében jelenik meg, növekvő mértékben befolyásolja az oktatás~. Ahogy mind több ember, mind hosszabb ideig vesz részt az oktatásban, s ahogy növekszik az isk.-zottság szerepe az egyének életpályáján, ahogy a nemzeti jövedelem mind magasabb százaléka fordítódik okt.-ügyre, az oktatás~nak közvetlenül is egyre nagyobb jelentősége van a társ. összes többi életszféráját is befolyásoló parlamenti, önkormányzati választások kimenetelében. A nagy~i szint alatt helyezkednek el az ágazat ~k, melyeket a társ.-i szférák relatív elkülönültségéből kiindulva mint egy-egy szféra (oktatás, egészségügy stb.) működését meghatározó keretként lehet definiálni. Az ágazatok elkülönültsége azonban relatív. Az oktatás~t a költségvetés~, a munkaerő~, a közigazgatás~, az egyház~ legkisebb részletei is meghatározó módon érintik, de jelentős szerepe van a jog~ változásainak s közvetve szinte valamennyi ágazat~nak. Az oktatás ~n, mint ágazat~n belül újabb alágazat~kat különböztethetünk meg. Szerv.-ileg és eszközeiben szinte teljes egészében elkülönül a felsőokt.~ és a közoktatás~. A felsőokt.-~t az jellemzi, hogy - rövid, határozott áll. reformkorszakot leszámítva - a kormányzat ált. viszonylag nagy autonómiájú, kisszámú, egyenként is jelentős tekintélyű felsőokt.-i intézményt indirekt eszközökkel kísérel meg irányítani. A közokt.-~t viszont az jellemzi, hogy az áll. az intézmények nagy száma miatt a rendszert leginkább jogszabályokkal irányítja: maguknak az intézményeknek ugyan nincs nagy befolyásuk,de fenntartóiknak, az önkormányzatoknak, az egyházaknak, illetve az alkalmazottak szaksz.-einek igen. A közokt.-~ kifejezés két szűkebb értelemben is használatos:

az egyik szűkítés szerint a közokt.-~nak nem része a magánisk.-kkal, egyházi isk.-kkal kapcsolatos oktatás~i tevékenység, a másik szűkítés szerint külön kell beszélni szakoktatás~ról és az ált.-an képző intézményekkel foglalkozó közokt.-~ról. Az oktatás~nak az eldöntendő kérdések szerinti funkcionális felosztása is lehetséges. Ezek legfontosabbjai: szerkezet ~ (milyen isk.-típusok legyenek, s hány éves korban kelljen a tanulóknak választaniuk), ttv.- ~ (az oktatás során elérendő célokkal, elsajátítandó készségekkel, tananyagokkal, az oktatás tartalmi kérdéseivel foglalkozik), melyhez tkv.-~ és taneszköz~ kapcsolódik, ped.- ~, (a ped.-ok jövedelmi szintjével, munkafeltételeivel, képzésével foglalkozik) - világnézet ~ (az oktatással kapcsolatos világnézeti kérdésekkel, az oktatás valamely világnézeti - pl. a szocialista időszakban diktatórikusan előírt ateista, materialista - irányultságával, semlegességével foglalkozik). A ~ ugyanakkor az isk.-i oktatás tárgya is: egyrészt az áll.-polg.-i ismeretek, az állampolgári magatartás másrészt a ~i rendszerekről szóló tárgyi információk közvetítése. Az utóbbi elsősorban tört.-i, földrajzi stúdiumok tárgya. A ~tört.-i, illetve más országok ~i viszonyaival kapcsolatos ttv.-írói, tkv.-írói, tanári tevékenység megítélése állandó ~i küzdelmek tárgya. A küzdelmek egyik objektív alapja, hogy a ped.-társ. ~i arculata rendszerint nem tükrözi pontosan a társ. egészének vagy a kormányzat ~i arculatát. Ez pedig sokféle helyzetben vezethet konfliktusokhoz. A küzdelmek másik objektív alapja, hogy áll.-ilag támogatott, illetve elfogadott tkv.-ek, tananyagok a mindenkori közelmúlt olyan ~tört.-i kérdéseivel foglalkoznak, melyek közvetlenül kihatnak a tanulók párt~i állásfoglalásaira. - Ir.Gyurgyák J. (szerk.): Mi a politika. Bp. 1994.

Készítette: Nagy Péter Tibor